

Українська мова в Хорватії: етапи розвитку хорватської україністики

У статті відображено основні етапи розвитку хорватської україністики. Її засновником вважається Юрай Крижанич (17 століття), який виступав за слов'янську єдність.

Прослідковано подальший розвиток україністики в наступних культурних епохах, особливо в добу романтизму, реалізму. Показано головні етапи вивчення україністики в сучасну епоху. Нині головним осередком презентації та вивчення української мови, україністики в цілому є кафедра української мови та літератури на філософському факультеті Загребського університету.

The article reprezennts the basic stages of development of Croatian ukrainistiki. Its founder is consider Yuray Krizhanich (17 age), which came forward for slavonic unity.

We can seethe subsequent development of Ukrainian language in next cultural epoches, especially in time of romanticism, realism. The main stages of study of ukrainistiki are shown in a modern epoch. Presently the main cell of presentation and study of Ukrainian, ukrainistiki on the whole is a department of Ukrainian and literature on the philosophical faculty of Zagreb University.

У вивченні зарубіжного українознавства, що як науковий проект мусить стати державною програмою, одним з аспектів є простеження того, як формувалися уявлення про Україну, її культуру та мову за межами її побутування. Ця тема становить складову частину імагологічного аналізу історико-культурного відображення рецепції України в інших середовищах. Осмислення України в західноєвропейських колах висвітлювалося в низці праць, іншим питанням з імагологічного змісту присвячено достатньо уваги в дослідженнях академіка Д. Наливайка.¹ Проте, з огляду на проблеми міжслов'янських відносин в пост-посткомуністичну добу, це питання і далі перебуватиме в полі дискусій.²

Слов'янський простір, звичайно, далеко неоднорідний у своєму культурно-історичному розвитку і в його середовищі по-різному формувалося уявлення про Україну, зокрема і

¹ Дмитро Наливайко. *Очима Заходу. Рецепція України в Західній Європі XI-XVIII ст.* Київ: Основи, 1998.

² Зокрема, деякі історичні аспекти культурного розвитку України, особливо статусу її мови в імперському контексті, можуть і сьогодні викликати незрозуміння. В цьому плані може бути показовим реагування на нашу статтю *Represyvna politika prema ukrajinskom jeziku.*- Riječ (Rijeka), 2009,3, str. 87-121, збоку московського рецензента, опублікована в тому ж виданні: А. R. Bagdasarov. *Domoljublje ili rodoljublje nije uvijek znanost*, str. 44-47.

про її мову. В цьому тексті вкажімо на основні етапи пізнання України через її мову та літературу в такому слов'янському середовищі як Хорватії.

Незважаючи на територіальну віддаленість, хорватська культура упродовж століть перебувала у різних формах відносин з українським простором. Ці відносини становлять майже безперервну константу, якщо їх розглядати в історичному розвитку; мають глибоке коріння, виявляють себе, в різному обсязі та динаміці, майже у всіх культурних епохах.³ Здійснені спостереження дають підстави припускати, що українсько-хорватські зв'язки сягають часів слов'яно-неслов'янських відносин, пов'язані з питанням слов'янського етногенезу, виникнення етнонімів обох народів, де корені *рус-*, *хор-* могли б мати схожі витоки.⁴ Компаративні дослідження в галузі етнології, фольклору, мовознавства, археології, інших галузей могли б виявити культурні явища на просторі між Україною і Хорватією, що вказують на динаміку зв'язків, наявність аналогій, наслідків безпосередніх контактів.

Хорватська україністика, що формувалася в різних умовах, відображає своєю історією і процес осмислення України через назву її мови, а також сприйняття цієї мови, що становить інтерес у плані міжслов'янських порівнянь. Хорватську україністику щодо своїх початків можемо характеризувати як одну з найстаріших на просторі Південно-Східної Європи, серед південних слов'ян. Її витоки можемо спостерігати вже в 20-х роках 17. ст. Вони пов'язані, зокрема і з створенням Української греко-католицької церкви, яка своїм виникненням демонструвала традиційний європеїзм української духовної, суспільної, релігійної думки. Тісні зв'язки українських уніатів з Римом сприяли формуванню уявлень про їхню культуру і мову. Саме тоді налагоджуються зв'язки українців з хорватами, що мали свої осередки в папському Римі. В цей період в Римі зростає сподівання в можливість об'єднати християнську церкву в єдиній церковній унії, в чому українці виступали головними посередниками.

У 40-х роках 17. ст. до Рима прибуває молодий хорватський полігістер Юрай Крижанич (1618-1683), відомий в славистиці як представник барокового славізму. Його головна ідея – об'єднання слов'ян у єдності яка б становили складову європейської спільноти, формуються під значним впливом українських уніатів. Саме від них від дізнається про мову українців – книжну, різну в своїх стильових проявах, і розмовну, тобто просту

³ Див. двомовне, хорватською і українською мовами, видання : *Hrvatska/Ukrajina. Kulturne veze od Jadrana do Dnjeptra*. Zagreb, 1996.

⁴ Evgen Paščenko. *Etnogeneza i mitologija Hrvata u kontekstu Ukrajine*. Zagreb: Meditor, 1999.

руську мову. Хорватський інтелектуал тоді був одним з перших у його вітчизняній філології, хто поставив питання про вивчення України, її історії, мови, етнічності, і що дає підстави іменувати його предтечею хорватської україністики. Він також серед перших у європейській католицькій традиції ставив питання про білорусів, їхню мову, літературу. В складних умовах формування літературної мови, дисперсії староукраїнської книжної мови на східнослов'янському просторі Крижанич намагається усвідомити витoki мови українців, дати пояснення її особливостям, виходячи з ідеї слов'янської єдності, якій він присвятив своє життя. У своїх мовознавчих працях, побудованих на *Граматиці* Мелетія Смотрицького, якого хорватський поліглот намагався заперечити через використання грецизмів у граматичній термінології, що Крижанич сприймав як засмічення мови слов'ян, він намагається дати визначення мови українців.⁵ Як мовознавець, Крижанич заступає переконання щодо важливості церковнослов'янської мови як свідчення про наявність спільної мови слов'ян в далекому минулому і яку треба реконструювати, очистити від іноземних впливів. Проте він знав і українську розмовну мову, що підтверджують його кілька невеликих за обсягом промов до українців, які він написав у 1696. році у Ніжині, на шляху до Москви, а також численні українізми, присутні в усіх його творах.⁶

Діяльність, публікації Юрія Крижанича, пов'язані з темою України, відображають загальну тенденцію в Західній Європі сприйняття України та її мови під її автентичною назвою, в її західній термінології – як руська, рутенська, але і слов'янська (стосовно книжної, церковнослов'янської) мови. В той же час, хорватський вчений виявляв властивий йому творчий підхід, уводив власні назви стосовно різних регіонів України (*запражци, поднепрани* та ін.), розрізняв мову книжну (мова „київських книг”), розмовну. В його працях, попри всіх труднощі формування української нації того періоду, намітилося прагнення визначити термінологічні особливості української мови. Проте Крижанич сприймав її через призму свого ідеалу – слов'янського єднання, що вело його до ствердження про необхідність „повернення” слов'ян до їхньої прамови, яку він бачив у церковнослов'янській, пізнаючи її з *Граматики* Смотрицького.

⁵ Див.: Євгеній Пашенко. „Рефлексії української філології у порівняльній граматиці Крижанича *Objasnjenje vivodno o pisme slovenskom*». - Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. Збірник наукових праць. Випуск 7. Київ, 2008, стор. 169-184.

⁶ Див.: Jevgenij Paščenko. *Stvaralaštvo Jurja Križanića u Ukrajini*. Riječ (Rijeka), 2006, 2, str. 40-53.

Інтерпретації Крижаничем мови тодішньої України належать до перших кроків хорватської україністики.

Хорватський патріот Крижанич, опинившись у Москві, не знайшов там розуміння і був висланий на поселення до Сибіру, де перебував у Тобольську 15 років, підтримуючи там зв'язки з українцями, що опинилися там також у загальному нерозумінні московським двором ідей слов'янської взаємності. Твори Крижанича стали відомими набагато пізніше, майже через півтора століття після його смерті в битві під Віднем 1683 року, де він, як припускають, міг перебувати в лавах українського козацтва як священик, що надихав слов'ян на бій з Османами.

Ідеї Крижанича стали відомими в російській філології лише з діяльністю українських філологів у російській славистиці, що представляв Осип Бодяньський, який серед перших відкрив граматичні твори хорватського патріота. Проте український елемент його діяльності аж до наших часів залишався майже невідомим. Оскільки Крижанич використовував різні елементи слов'янських мов, а російська філологія не сприймала в той час українську мову як самостійну слов'янську, українські елементи залишалися поза увагою дослідників.⁷

У наступному XVIII ст., у зв'язку з загальним процесом вгасання останніх форм української державності удвох імперіях, в яких опинилися українські землі, поступово уявлення про українську мову, її назву витісняються ідентифікуванням її назви з Росією, що переноситься і на західноукраїнський простір. Безпосередньо в хорватській філології це позначається і на сприйнятті мови Смотрицького. Так, хорватські поборники церковного єднання і далі, упродовж XVIII і до початку XIX ст., звертаються до цієї мови, сподіваючись на зближення церков шляхом використання церковнослов'янської. Проте усвідомлення того, що Смотрицький, автор граматики тієї мови, не є росіянином, не відчувається в їх діяльності. Подібне сприйняття слідів також стосується і деяких визначень західними славістами в характеристиці українсько-хорватських зв'язків у 20-х роках 17 століття. Тоді в Римі, за підтримки папи, здійснювалися переклади хорватських літургійних книг з глаголиці на церковнослов'янську. Ці переклади були адресовані православним валахам на хорватських землях з метою навернення їх на унію. Переклади здійснювалися за участю українського уніата Мефодія Терлецького, який рішуче виступав за проведення

⁷Див.: Jevgenij Paščenko. Ukrajinski element u gramatičkim radovima Jurja Križanića. *Fluminensia. Časopis za filološka istraživanja*, , god. 19, br. 2., Rijeka, 2007, str. 25-48.

таких перекладів і мав підтримку з боку папи. Проте, в силу складних обставин на землях Холмщини, звідки був Терлецький, цей проект не вдалося закінчити. З часом в славистиці, в першу чергу з руки відомого славіста Йосипа Добровського, цей акт було визначено як *русифікація* хорватських глаголичних текстів. Подальше визначення того процесу в західній славистиці варіювало термінологію від „русифікації” до намагань пояснити різницю між російськими анти уніатами і українцями уніатами - рутинами як представниками унії. Проте, в останніх публікаціях відкинуто назву русифікація, рутенізація, а виходячи з уявлень про старослов'янську як явище гомогенне на східнослов'янському просторі, прийнято назву „східнослов'янізація” хорватських книг. Така назва, проте, не може бути прийнята як безумовна, оскільки відбувалася диференціація давньої мови, обов'язкове позначення тієї сакральної мови особливостями мови українців, яким були і самі перекладачі з України. Тому вірним повинно бути визначення як переклад на церковнослов'янську мову української редакції.⁸

Зазначений приклад засвідчує труднощі, з якими стикалася дефініція української мови в її ствердженні у славистиці. Такими особливостями позначено розвиток уявлень про Україну в хорватській філології, літературі упродовж XIX ст. Цей процес був зумовлений обставинами розвитку хорватської філології, а також і станом української філології, котра, як знаємо, перебувала в колоніальному статусі, особливо під Російською імперією. Проте, в Хорватії відбувається поступове усвідомлення української літератури, українського народу, його мови. Представники хорватського національного відродження від 30-років XIX ст., відомі як іллірійці, прагнуть розширити уявлення про слов'янський світ. Про Україну дізнаються від українських культурних емісарів, що представляючи російську науку, були за походженням українці, як Осип Бодяньський. Він привозив, надсилав хорватським вченим, письменникам і книги українських романтиків. Відбувається знайомство з Україною, її мовою. Після традиційних для романтиків перекладів народної творчості здійснюється знайомство з літературою. Головним репрезентантом виступає Тарас Шевченко. Перший переклад його поезії серед південних слов'ян було здійснено 1863 року провідним хорватським письменником Августом Шеноа, який опублікував у Загребі хорватський переклад віршу *Розрита могила*. Так само і перше серед південних слов'ян

⁸ Див. про це: Jevgenij Paščenko. *Ukrajinska filologija i prijevodi hrvatskih glagoljičkih knjiga na crkvenoslavenski jezik*. Rijječ, sv.3, Rijeka, 2007, str. 58-82.

книжкове видання перекладених поезій Кобзаря здійснено в Хорватії. Книгу перекладів епічних творів українського поета опублікувала 1887 року провідна науково-культурна установа Матица хорватська. Переклади зробив хорватський поет Аугуст Харамбашич, який присвятив творчості українського поета значну частину свого творчого життя, під впливом Шевченка написав низку творів. Він же перекладав і твори Марка Вовчка, книга перекладів якої вийшла у Загребі 1889 р.

Назва мови перекладів позначена як малоруська, оскільки інформація надходила з російських джерел. Хорватські філологи були примушені зіткнутися з різними назвами, що йшли з російських джерел, тому вживали назви як малоруська мова, Малорусія, Юго-Західний край. В той же час, паралельно вживалася й назва Україна, яка йшла від перших перекладів Шевченка.

Відомий хорватський славіст Ватрослав Ягич становив приклад того як філологи були примушені йти на компроміси, примушені рахуватися з існуючою термінологією. Так, Ягич перебував у Києві, Одесі, спілкувався, підтримував зв'язки з вченими українцями, проте, як і вони, був примушений користуватися офіційною термінологією – малоруси. Проте, перебуваючи у Відні, вчений виявляв більшу толерантність до українців, висловлював підтримку їхній мові, залучав вчених до створення історії слов'янської філології. Також він слідкував за станом української літератури в Галичині, високо цінував діяльність Франка. В архівах вченого зберігся рукопис про українську мову, названу за російськими нормами малоруська мова. Ягич підтримував позицію щодо необхідності визнання Російською академією мови українців як самостійної слов'янської мови.

З початком першої світової війни, в якій українці були поділені фронтами, а західна частина перебувала в тому ж колі, що й хорвати, у хорватській пресі більше з'являється відомостей про Україну. Вона так і називається – Україною, а в повідомленні про смерть Івана Франка наголошувалося, що український народ втратив свого найбільшого письменника.

В кінці XIX, на початку XX століття відбувається друга хвиля переселень з українських земель, в головному до Боснії, але і на безпосередньо хорватські землі. Переселенці, яких місцеве населення іменовано галиціянами, приносили українську мову, національні традиції своєї історичної Батьківщини. Вони значно впливали на поступове зростання уявлень про Україну та її мову серед хорватської громадськості. З проголошенням УНР українська дипломатія констатувала більшу схильність до

України в Загребі, ніж у Белграді, проте сербські правлячі кола не дозволяли відкриття офіційного представництва України.

Українсько-русинська діаспора консолідується у відстоюванні своїх традицій, до яких офіційний Белград у період між двома війнами ставився не зовсім толерантно. Тому українці-русини шукали і знаходили підтримку в Загребі, де вбачали в українському народі, в Україні схожу хорватам історичну долю. Цьому сприяла і українська греко-католицька церква, до якої сербська церква ставилася так, як і російська. Еміграція з Росії також не вгамовувалася у запереченні української мови і України як такої. Проте українці чинили опір, в чому значну роль відіграла „Просвіта”, яка підтримувала тісні зв’язки з Львовом.

В складних умовах напередодні Другої світової війни українська діаспора в Хорватії прагнула представити стан в Україні, що опинилася під радянським режимом, а після входу радянських військ до Західної України на хорватські землі прибула нова хвиля української еміграції. Під їхнім впливом хорватська громадськість більше дізнається про Україну. З української мови перекладено, опубліковано у 1941-1943 рр. книжки творів Марка Вовчка, Василя Стефаника, Уласа Самчука. Велика заслуга в афірмації української мови і літератури того часу належить хорватському поетові, філологу Станко Гашпаровичу. Завдяки зусиллям його та українських представників загребської „Просвіти” українська мова починає викладатися під кінець Другої світової війни (1944-1945) в Загребському університеті. Проте започатковані ініціативи були ліквідовані з приходом режиму Тіто, коли після 1945 р. українська еміграція зазнала жорстоких репресій, в чому ініціативна роль не могла не належати російській радянській інтервенції в простір ідеологічного впливу, до якого спочатку належала і ФНРЮ.

З початком радянсько-югославського конфлікту 1947 р. українська тема певний час завмирає, проте поступово відновлюється, спочатку в перекладах українських радянських авторів (С. Ковпак, О. Гончар), а потім класики (Т. Шевченко, І. Франко, фольклор). Переклади здійснюються найчастіше з російської мови.

Відхід югославської, а відтак і хорватської культурної громадськості, від радянських соцреалістичних нормативів зумовлював орієнтацію на західну культуру модерністичного спрямування. Шукати щось подібне в під радянській зоні – Україні не мало сенсу. Проте необхідно віддати належне хорватській славістиці, її відомим представникам – Йосипу Бадалич, потім його учням, незабаром провідним славістам як Александар Флакер, Антица Менац в їхньому усвідомленні значення української

культури, до якої хорватська громадськість завжди ставилася прихильно. Вони приділяли незмінну увагу й до української мови та літератури – від класики, в першу чергу Тараса Шевченка до творчості шістдесятників. Завдяки зусиллям цих славістів українська мова починає з 1964 р. викладатися у формі факультативу на відділенні славістики філософського факультету Загребського університету. Цей університет упродовж десятиріч був єдиним вищим навчальним закладом на просторі Південно-Східної Європи, де викладалася українська мова. Викладання вели викладачі з України, з університетів Києва, Львова, Харкова, Одеси. Завдяки цьому низка поколінь філологів-славістів дізнавалися про Україну, її літературу, культуру і цивілізацію. В роки викладання українських викладачів, спільно з хорватськими колегами були підготовлені словники, здійснювалися порівняння української та хорватської мов. Особлива заслуга в цьому належить викладачці Київського університету А. Коваль, що спільно з А. Менац опублікувала в Загребі перший українсько-хорватський словник. Викладачка Харківського університету Р. Тростинська, разом з хорватськими славістами опублікувала фразеологічний словник. Публікації загребських філологів-славістів М. Поповича, Р. Тростинської, зосереджені на порівняльному дослідженні української і хорватської мов становлять значний внесок у висвітлення цього питання, яке тривалий час залишалося недослідженим у філології.

Поштовх для подальшого розвитку двосторонніх відносин, динамізації розвитку хорватської україністики дало і налагодження дипломатичних відносин між Україною і Хорватією. Україна була першою країною-членом ООН, що визнала незалежність Республіки Хорватії (11. XII. 1991 р.), остання серед перших визнала Україну (4.XII. 1991 р.). З відкриттям посольства України в Загребі (березень, 1995 р.) значно поживалися культурні, наукові зв'язки. Зокрема, з ініціативи посольства та за його участю в Хорватії опубліковано низку видань присвячених Україні, її літературі, культурі, мові. Посольство ініціювало заснування Асоціації хорватських україністів (1997), головою став академік А. Флакер.

Новим етапом у розвитку хорватської україністики стало перетворення факультативного викладання української мови у викладання української мови і літератури як самостійного предмету. Перший набір студентів україністики відбувся в 1997 році і був результатом тривалих прагнень української і хорватської сторін у розвитку двосторонніх відносин, зусиль хорватської та української інтелігенції, виявом взаємності (хорватистика як самостійний предмет була введена в 1993 р. в Київському,

а незабаром – у Львівському університеті). Відтоді набір студентів на україністику відбувається щороку.

З 2001 р. створено кафедру української мови і літератури при відділенні східнослов'янських мов і літератур філософського факультету Загребського університету. Її першим завідувачем тривалий час був професор Миленко Попович. Русист за фахом, компаративіст у мовознавстві, він займався порівнянням української і хорватської, а також російської мов. Треба відзначити особливу інтелігентність хорватських русистів, що продовжують традиції відомих попередників як Бадалич, Флакер, Менац, усвідомлюють стан і значення україністики, не переймаються особливостями середовищ, в яких імперське ставлення до України та її мови, нажаль, іноді проникає і у свідомість вчених, які б мусили виявляти об'єктивність у розумінні історичних процесів.

Щороку на відділення україністики Загребського університету приймається понад 20 студентів. Згідно норм факультету, вони навчаються за двопродметним принципом: українська мова є одним із предметів, поряд з іншим. Комбінації можуть бути зовсім різні: україністика вивчається з романістикою або германістикою чи індологією, мад'яристикою, історією тощо. На першому курсі, який викладається хорватською мовою з поступовим введенням студентів в українську мову, викладається, серед інших предметів, культура і цивілізація України. Цей же предмет, як обов'язковий для україністів, викладається і як вибірковий, до якого можуть записатися і студенти інших відділень факультету (їх на факультеті до 20, включаючи майже всі гуманітарні дисципліни). Україністику обирають, в головному, студенти хорватської або іншої національності, де присутні й представники українсько-русинської діаспори.

Хорватська громадськість в цілому ставиться до України з великим інтересом і симпатією, вбачаючи в ній країну спорідненої історичної долі. Треба відзначити, що в період, особливо після відкриття посольства України, перетворення факультативного викладання україністики на її повноцінне викладання як фахової дисципліни, у Хорватії опубліковано низку спеціальних видань, присвячених Україні. Це, в першу чергу книги, тематичні видання в провідних журналах, збірники, антологія поезії. Хорватську громадськість особливо цікавлять питання власного етногенезу, який пов'язується і з українським простором від Карпат і далі до Дону, де існують різні джерела, які могли б бути пов'язані з хорватською етнімією. В цьому контексті особливий інтерес викликає і українська мова, що в низці проявів близька до української. В науковому плані такі порівняння плідно здійснюються згадуваними

співробітниками кафедри україністики, славістами М. Поповичем і Р. Тростинською, які вперше у славистиці обширно і послідовно займаються таким порівняльним вивченням.

Студенти україністики щороку їздять на практику до України – згідно угод про співробітництво у галузі вищого навчання між двома країнами та Київським, Львівським, Ужгородським і Загребським університетами. Важливо наголосити, що випускники кафедри, хорвати за національністю, отже підготовлені хорватські україністи, займаються й викладацькою роботою в школах, де проживає українська меншина або ж в літніх школах, де викладається українська мова. Дипломні роботи готуються українською мовою.

Студенти, випускники україністики беруть участь у різних проектах, колективних виданнях, в першу чергу як перекладачі українських текстів. Так, спільним зусиллям викладачів і студентів опубліковано збірку українських казок.⁹ Одним з найновіших проектів є і видання присвячене 75-й річниці спогаду про жертв Голодомору в Україні. Книга вийшла як перший том започаткованої серії „Україніана кроатіка” і становить переклад з української українських видань на цю тему. У перекладах взяло участь біля двадцяти перекладачів, в головному випускників, студентів, співробітників кафедри україністики.¹⁰ Такий проект реалізовано завдяки наявності підготовлених перекладачів, а також підтримці посольства України в Загребі, де посол Маркіян Лубківський виявляє особливе ставлення до культури як важливого дипломатичного інструменту.

Свій внесок в ознайомлення з Україною, її мовою та культурою здійснюють і представники української діаспори, де їхня мова зберігає певні риси архаїки, збереженої з часів переселення на ці землі.¹¹ Українська громада в Хорватії у своїх публікаціях досить активно висвітлює історичні, сучасні, культурологічні а також і мовні аспекти діаспори. Також переклади з української мови здійснюють інші українські славісти, що працюють в галузі славістики, а також представники української діаспори, що займаються перекладацькою діяльністю.

⁹ *Ukrajinske bajke*. Prev. Silvija Maloševac... [et al.]. Urednik Simo Mraović. Zagreb, Pop & Pop, 2002.

¹⁰ *Genocidni zločin totalitarnogr režima u Ukrajini 1932-1933. Gladomor*. Uredio Jevgenij Paščenko. Zagreb, 2008, 324 str.

¹¹ Серед останніх видань показовою може бути книга: *о. Іван Барцевський. О. Михайло Юриста в моїх споминах. Його життя, праця і доба (1897-1982)*. Післямова: Євген Пащенко. *Українці Боснії: хроніка століття*. Славонський Брод, 2007.

Нині хорватська україністика набирає стрімкої динаміки. Починаючи з 1964 року, коли предмет української мови викладався як факультатив, і до відзначення (в кінці 2007) року 10-ї річниці введення україністики як фахового предмету, зроблено чимало.¹²

У листопаді 2008 р. на Філософському факультеті Загребського університету урочисто вручалися державні нагороди України - ордени „За заслуги” хорватським академікам Антиці Менац і Александру Флакєру, якими президент України Віктор Ющенко нагородив видатних хорватських славістів. Їхні заслуги і в тому, що вони, виходячи з традиційно гуманістичних переконань хорватської громадськості, особливо інтелігенції, щодо України, поставилися з глибоким розумінням до української мови, культури. Завдяки ініціативам хорватських наукових авторитетів, української громади, дипломатичних, державних та інших установ хорватська україністика поступово оформилася у потужну наукову установу. Сьогодні це кафедра, яка щороку приступає до роботи з прийнятою на навчання творчою молоддю, що пізнає, вивчає Україну в широкому програмному спектрі відповідно до програмних вимог Болонського процесу. Подальший розвиток хорватської україністики значною мірою залежить і від головного предмету її діяльності – стану української мови безпосередньо в Україні, розвитку українського суспільства, його усвідомлення своєї національної гідності як складової загальноєвропейського дому.

З хорватської україністики

Menac, Antica; Koval, Alla. Ukrajinsko-hrvatsko ili srpski I Hrvatsko ili srpsko-ukrajinski rječnik. Zagreb, Sveučilišna naklada Liber, 1979.

Menac, Antica; Trostinska, Raisa. Hrvatskosrpsko-rusko-ukrajinski frazeološki rječnik. Zagreb, Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1985.
*2. izd. 1993.

Popović, Milenko; Trostinska, Raisa. Pokušaj određivanja tipoloških i genetskih podudarnosti u petnaest frazeologizama hrvatskosrpskog, ruskog, ukrajinskog, poljskog, češkog I slovačkog jezika.

U:

Radovi Zavoda za slavensku filologiju, Zagreb, (1987), br. 22, str. 53-62.

Popović, Milenko; Raisa Trostinska. Morfologija imenica ukrajinskoga jezika: s osvrtom na ruski i hrvatskosrpski jezik: iz većega rada.

U:

Radovi Zavoda za slavensku filologiju, Zagreb, 25(1990), str. 449-72.

Popović, Milenko; Trostinska, Raisa. O glagolskom se u hrvatskosrpskom (I

¹² Deset godina studija ukrajinstike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb: FF-press, 2007.

analogu u ruskom I ukrajinskom).

U:

Radovi Zavoda za slavensku filologiju, Zagreb, 26(1991), str. 23-26.

Popović, Milenko, Trostinska, Raisa. Tvorba budućeg vremena u hrvatskom, ruskom i ukrajinskom jeziku.

U:

Filologija, Zagreb, 20/21(1992/1993), str. 363-373.

Popović, Milenko; Trostinska, Raisa. U vezi s prevođenjem na ukrajinski.

U:

Prevođenje: Suvremeni pravci i tendencije: zbornik radova. Zagreb, 1995.

Trostinska, Raisa. Ukrajinski jezik i Ukrajina kroz stoljeća.

U:

Rusini i Ukrajinci u Republici Hrvatskoj. Zagreb, Savez Rusina I Ukrajinaca u Republici Hrvatskoj, lipanj 1994., str. 48-49.

Popović, Milenko; Trostinska, Raisa. Još o perifernim fonemima u ruskom, ukrajinskom I hrvatskom jeziku.

U:

Govor, Zagreb, 20(2003)(i. e. 2004), br. 1-2, str. 361-377.

Fuderer, Tatyana. Kako ukrajinski govornici usvajaju pojedine hrvatske vrste riječi.

U:

Strani jezici, Zagreb, 33(2004), br. 3-4, str. 375-393.

Popović, Milenko; Trostinska, Raisa. Ukrajinski jezik: (u usporedbi s ruskim I hrvatskim).

U:

Hrvatska revija, Zagreb, 6(2006), br. 2., str. 34-43.

*Unutar tematskog bloka Ukrajina.

Flaker, Aleksandar. Iz hrvatsko-ukrajinske bilježnice: bilješke s puta.

U:

Književna smotra, Zagreb, 12(1980), br. 40, str. 73-81.

*Sadrži I prijevode stihova V. Korotiča i Line Kostenko.

Flaker, Aleksandar. Od Taljige do Velikog putovanja.

U:

Croatica, Zagreb, 14(1982), br. 19, str. 35-36.

Sjaj ukrajinskih riznica. Zagreb, Muzejski galerijski centar, 1989.

*Zastupljeni autori: Leonid Laukart, Sofija Berezanska, Elena Podvysocka, Žanna Arustamjan i Viktor Bagelj.

Ukrajinska avangarda 1910-1930. Prev. Natalija Bertol, Magdalena Medarić-Kovačić, Mihaela Vekarić, Radomir Venturin, Vlado Vurušić. Zagreb, Galerija grada Zagreba, 1990.
*Predstavljeni: M. Mudrak, V. Varcade, O. Bogomazov, D. Burljuk, A. Ekster, N. Kornienko, Lj. Kovalska, K. Fedjko, M. Sinjakova, M. Kolersnikov.

Hrvatska – Ukrajina: kulturne veze od Jadrana do Dnjepra. Priredio Eugen Paščenko; prev. Vasilj Strehaljuk. Zagreb, The Croatian Writers Association, 1996.
*Tekstovi usporedno na hrvatskom i ukrajinskom jeziku.

Paščenko, Evgen. O Rusinima kao ukrajinskom subetnosu.
U:
Migracijske teme, Zagreb, 13(1997), br. 4, str. 295-301.

Paščenko, Evgen. Ideje slavizma u ukrajinskoj i hrvatskoj književnosti XIX stoljeća.
U:
Komparativna povijest hrvatske književnosti: zbornik radova I (XIX stoljeće). Split, Književni krug, 1999., str. 7-24.

Pešorda, Damir. Tipologija suvremenog povijesnog romana: na primjerima iz ukrajinske i hrvatske književnosti.
U:
Književna smotra, Zagreb, 35(2003), br. 1(127), str. 3-25.

Paščenko, Jevgenij. Podrijetlo Hrvata i Ukrajina. Rijeka, Maveda, 2006.

Ukrajinska lirika = Ukrain'ska lirika. Prev. I priredila Antica Menac; pogovor Evgenij Paščenko. Zagreb, Matica hrvatska, 1998.

